

Dr. Stojkovski Boris*

Egy elfeledett egyháztörténészünk, Dr. Hampel Ede élete és műve

Már szinte nem is csodálkozunk azon, amikor a közösség elfelejt olyan kimagaslóan fontos embereket, akik tevékenységükkel hatottak az adott közösségre, környezetre, a világra, amelyben éltek és dolgoztak. Nem ritka, hogy olyan emberek vesznek a múlt homályába, akik valóban nagy dolgokat vittek végbe, valami maradandót alkottak, műveik pedig szintén eltűnnek a múlt sötétségében - ahogy ők maguk is.

A történészeknek épp az ilyen lényeges életművek jelentenek kihívást. Mondhatjuk úgy is, hogy ezek az életművek egy újbóli felfedezésre várnak, és szükség van az életrajzok alapos vizsgálatára is. E tanulmányban is pontosan egy ilyen tudósról, egy kétségkívül nagy becsben tartott papról, egyház- és vallástörténészről lesz szó. Ő pedig nem más, mint Hampel Ede. Ő volt az egyik első szerémi egyháztörténész, aki Bécsben védte meg doktori értekezését a középkori szerémi püspökség kialakulásáról. Legnagyobb sajnálatunkra csak kevesen ismerjük nevét vagy tudunk róla bármit, a doktori disszertációjáról pedig még kevesebbet. Nem idézik vallás- vagy egyháztörténeti tanulmányokban. Annak ellenére, hogy rengeteg szakirodalom született Szeremség egyháztörténetéről, napjainkig nem használták fel Hampel Ede e kimagaslóan fontos művét. A délvidéki, kiváltképpen a szerémi egyháztörténetről kevesen tudjuk, hogy Hampel tézise (amelyet majdnem egy századdal ezelőtt írt meg), értékes és hasznos örökség, amely nagy segítségünkre lehet a jövőbeni kutatások kapcsán. Azt is hangsúlyoznunk kell, hogy Hampel Ede műve nemcsak a szerémi egyháztörténet kapcsán hasznos, hanem a balkáni és délvidéki vallástörténet szempontjából is, mert a bo-

---

* *Dr. Stojkovski Boris, egyetemi tanársegéd, Újvidéki Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Történettudományi Tanszék, Újvidék*

A tanulmány a Szerbiai Oktatási és Tudományi Minisztérium 177002 sz. *Војвођански простор у контексту европске историје (Vajdasági területe Európai történet kontextusában)* c. projekt és a Vajdasági Tartományi Tudományos és Technológiai fejlődés Titkárságnak *Средњовековна насеља на тлу Војводине. Историјски процеси и догађаји (Középkori települések Vajdaságban. Történelmi folyamatok és események)* c. projekt (határozat sz. 114-451-2216/2011) keretében jelenik meg.

gumilokkal (azaz patarénusokkal) is foglalkozik. De a tartalmáról később.

Munkám nem egy teljes dr. Hampel Ede életrajz, inkább egy rövid áttekintése életének és művének, egy fajta bevezető tanulmány. Reményeim szerint a közelgő esztendőkből megszületik majd egy részletesebb elemzés is munkásságáról. Továbbá, azt is remélem, hogy ez a disszertáció hamarosan olvasható lesz magyar és szerb nyelven egyaránt, egy nagyobb bevezető tanulmánnyal, amely tartalmazza majd a Hampel Edéről szóló megemlékezést is.

Első lépésként következzen néhány életrajzi adat róla, utána pedig igyekszem röviden ismertetni a középkori délvidéki egyháztörténetre és balkáni vallástörténetre vonatkozó doktori értekezését.

Latinul Hampel Eduardus (magyarul Hampel Ede) teológus, pap, de ami a számunkra a legfontosabb: vallás- és egyháztörténész volt. 1893. augusztus 24-én született Bácsújlakon (mai Bačko Novo Selo), a korabeli Vajdaságban (Délvidéken). A kalocsai gimnáziumba járt 1903-tól 1911-ig. Hallgatója volt a bécsi Pázmáneumnak 1912 és 1915 között, ahol megszerezte a doktori fokozatot. 1917-ben befejezte az *Ugrinus de genere Chak archiepiscopus Colocensis et erectio episcopatus Sirmiensis* c. doktori értekezését. Természetesen az ekkori szokásoknak megfelelően Hampel latin nyelven írta az értekezést. Magyarul ezt a címet a következőképpen fordíthatjuk le: *Csák nembeli Ugrin (kalocsai érsek), és a szerémi püspökség kialakulása*. A fedőlapon és az első oldalon található dátum szerint a dolgozat védésére június 26-án került sor. Az olvashatatlan írás miatt nem tudjuk kik lehettek a bizottság tagjait, de valószínűleg három bécsi tanár előtt történt e fontos tudományos esemény Hampel Ede életében.

Az értekezés sikeres megvédése után, a már doktori címmel rendelkező Hampel hazajött Délvidékre, és apatini hitoktató lett. Ugyanebben az időben kezdődött egyházi pályafutása is. Már hallgatóként felszentelték Bécsben, 1916. január 14-én. Segédlelkész, ill. káplán 1916-ban lett Apatinban. Így indult papi szolgálata, de itt csak egy évig maradt - hajósi káplánválasztották 1917-ben. Ugyanezt az egyházi tisztséget Palánkán is viselte (1919-ben). A mai Bačka Palánkán történt rövid szolgálata után dr. Hampel Ede 1921-ben továbbállt Bácsszentivánra (mai Prigrevica, Apatin környékén), ahol szintén káplánként szolgált. Leghosszabb ideig Újvidéken tartózkodott, 1924-ben kezdte meg itt segédlelkészi állását. Újvidéken sokrétű és átfogó tevékenységet végzett, különös tekintettel több hírlap szerkesztésére és a lelkészi szolgálatra.

De az egyházi pályafutása ezen a ponton nem szakadt meg. A legmagasabb egyházi fokozatot Újvidéken szerezte meg. Ugyanebben az évben a párhuzamos egyházi haladás is megfigyelhető volt a városban. 1924-ben megválasztották apostoli adminisztrátornak¹, majd pedig a Szentszék jegyzőjévé (consistorialis notarius). Nemsokára (1926-ban), dr. Hampel Ede az egyházmegyei Oltáregyesület igazgatója lett (*director dioecesanus Unionis S. Altaris Colocensis*).² Gondnoki helynök 1934-ben lett Újvidéken. Zentán két évre rá, amikor is a Szent Antal plébánia helynöke, ill. adminisztrátora lett, hamarosan pedig hódási helynök is.

Lelkipásztori tevékenységet is végzett, emellett sok időt töltött különböző katolikus folyóiratok szerkesztésével is. Ő szerkesztette legtovább a *Hírnök* c. katolikus hetilapot, 1930-tól egészen 1936-ig. Szerkesztette még a kétnyelvű *Katolikus Tudósítót* is (1930-1932). Szerbhorvát nyelven a címe: *Katolički vjesnik: za katolike u Novom Sadu (odgovorni urednik Eduard Hampel*, azaz felelős szerkesztő Hampel Ede). A *Katolikus Tudósító* könyvomas lap volt. E folyóirat után Hampel szerkesztősége alatt egy rövid ideig megjelent az *Őrszem* c. katolikus folyóirat, mely az alcíme szerint röpirat volt a katolikus hívek számára (csak 1933-1934-ben jelent meg).³ Egyik előadását, ami a lelkipásztori tevékenységről szólt, a *Lelkipásztori munka* c. publikációjában jelentette meg. Előadásának címe *Liturgikus közösség*. Ezt a referátumot Hampel tartotta a II. érdi papi tábor (1941. június 24-28.) alkalmából. Budapesten 1941-ben adták ki a fent említett írását, *Lelkipásztori munka* címen.⁴ Hampel Ede írta a *Teljes búcsúk örökös naptárát* is, amely 1930-ban jelent meg Újvidéken.⁵

---

¹ Apostoli adminisztrátor: a megüresedett egyházmegye kormányzója. Ld. még: *Magyar katolikus Lexikon*, <http://lexikon.katolikus.hu/A/apostoli%20adminisztr%C3%A1tor.html>

² Oltáregyesület: a Meuss Anna által 1849-ben alapított egyesület az Eucharisztia imádására és a szegény templomok oltárainak ellátására. Ld. még: *Magyar katolikus almanach*, 2. kötet. Kiadja az Országos Katolikus Szövetség, Budapest, 1927, 566.

³ Hampel Ede folyóirati munkásságára vonatkozó adatokról ld. Tomán Sándor, *Egy újságíró emlékezései 3.*, Magyar Szó, 2004. augusztus 9., amely megtalálható a *Magyar szó* hivatalos honlapján: <http://archiv.magyarso.com/arhiva/2004/aug/09/main.php?l=../09/kilato.htm>

⁴ *Lelkipásztori munka*. A II. érdi papi tábor (1941. VI. 24-28.) előadásai és megbeszélései, Budapest, 1941; ld. még: *Magyar könyvészet 1921. -1944.* I. kötet, szerk. Komjáthy Miklósné, Budapest, 1971, 531.

⁵ *Teljes búcsúk örökös naptára*, írta Hampel Ede, Novisad, Hitélet, 1930 (Novi Sad : Farkas és Dürbeck könyvnyomda). Egy példányt a Matica Srpska könyvtárában őriz-

Hampel papként iskolákban is tevékenykedett. Ahogy már láthatuk, papi pályafutása Apatinban indult (1916). A zentai reál gimnázium tanáraként szolgált 1923-ban, hittant oktatóként. Futakon is tanított két népiskolában. Felső Futakon 1904 és 1910 között tevékenykedett, Ófutakon pedig 1911-től 1919-ig volt tanító.⁶ Ekkor már lassan befejezte nemcsak a papi szolgálatát, hanem az életét is. 1965. február 18-án, életének 72. (papságának 49. évében) évében elhunyt dr. Hampel Ede, mint nyugalmazott hódásági plébános.

Antun Kopilović futaki plébános úr önzetlen segítségének köszönhetően megtudhattunk néhány érdekes adatot Hampel Edéről. Dr. Hampel Ede sírja a futaki Jézus Szent Szíve plébánia templomában található. Az anyakönyvekben megtaláltuk a halálának dátuma alatt, hogy Hampel Ede *viduus* volt. Első értelmében a *viduus* özvegyet jelent. Jól tudjuk, a római katolikus papok nem nősülnek, tehát dr. Hampel Ede nem lehetett özvegy. Latin nyelven a *viduus* azt is jelentheti, hogy „valamitől megfosztott“, de jelenthet „szegényt“ is, sőt „szüzet“ és „nőtlen“, ami talán a legjobban megfelelt Hampel foglalkozását és tisztségét tekintve.⁷

Mint az már említésre került, Hampel doktori munkája az *Ugrinus de genere Chak archiepiscopus Colocensis et erectio episcopatus Sirmiensis (Csák nembeli Ugrin (kalocsai érsek), és a szerémi püspökség kialakulása)* címet viseli. A doktori értekezése „Diss. 710“ jelzés alatt található, és csak 25 évvel ezelőtt említik Dr. Hampel Edét és értekezését, egy a Bécsi Egyetemen védett értekezések listáján.⁸ Eddig a magyar történetírásban nem használták fel Hampel kutatásait a középkori szerémi egyházzal, vagy a bogumilokról, de szerb, német, horvát vagy

---

nek még.

⁶ *A Kalocsai Érseki Levéltár. Levéltárismertető.* Szerk.: Lakatos Adél, Lakatos Andor, Szabó Attila, Kalocsa, 2002; *A Kalocsai Érsekség 100 esztendeje (1909-2009).* A Kalocsa-Bácsi Érsekségtől a Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegyéig. Kiadó: Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegye, 2009. Nyomdai előkészítés: Remény Kiadó, Pozsony. I. rész: Lakatos Andor, *A változások évszázada - fejezetek a Kalocsai Főegyházmegye 20. századi történetéből 1909-1999.* Minden idézett művet teljes szövegében feldolgoztak elektronikus kiadásra és az adattárra való bevitelre. Hampel Edéről ld. még (eddig a legjobban, bár nagyon rövid életrajzát), a kalocsai főegyházmegyei levéltár honlapján: <http://archivum.asztrik.hu/?q=oldal/hampel-eduardus>

⁷ *Freund's Latin Dictionary*, Oxford, 1958, 1989; *Oxford Latin dictionary*, Oxford, 1968, 2060; Mirko Divković, *Latinsko-hrvatski rječnik*, Zagreb, 1997, 1141.

⁸ Klemens Honek, *Dissertationsverzeichnis der Katholisch-Theologische Fakultät der Universität Wien von 1831 bis 1984*, Wien, 1986, 91.

bármilyen más történetírásban sem. Napjainkban egy cikkben használtunk Hampel Ede bécsi egyetemi könyvtárban lévő értekezését.⁹ A művet dr. Rókey Péter, nyugalmazott egyetemi tanár és dr. Hardi Đura, egyetemi docens, törekvéseinek köszönhetően vehettük a kezünkbe.

Dr. Hampel Ede kézirata 333 oldalt tartalmaz. A szerző előszava (I.-III.), a források és felhasznált irodalom listája (IV.-XII.), a rövidítések jegyzéke (XIII.-XIV.) és a tartalom (XV.) római számokkal vannak jelölve. Érdeemes megtekintetni a felhasznált irodalom jegyzékét. Dr. Hampel Ede felhasznált minden 1917-ig publikált forrást, amelyeket napjainkig is a legfontosabb kútfők a középkori szerémi püspökség kialakulása kapcsán. Elkülönítjük a Fejér György által összegyűjtött *Codex diplomaticust*, Augustin Theiner *Vetera monumentaját*, a *Hazai okmánytárat* valamint Balics Lajos, Békefi Remig, Wertner Mór, Karácsonyi János, Iványi István, Katona István, Knauz Nándor, Fraknói Vilmos, Pauler Gyula és más híres magyar, horvát, cseh és német szerzők műveit. Ezek mellett Fuxhoffer-Czinár *Monasterologiaját* is megtalálhatjuk a felhasznált irodalom jegyzékében, és még sok más magyar és külföldi forrást is.

Hampel Ede művének tartalma a következő:

Introductio (bevezetés)

- Caput I-conspectus historicus (I. fejezet. Történeti áttekintés)¹⁰ 1
- Caput II-Ugrinus, de genere Chak (II. fejezet. Csák nembeli Ugrin) 11

Pars prima (Első rész)

- Caput III Ugrinus archiep. Colocensis (III. fejezet, Ugrin kalocsai érsek) .. 29
  - a) Dioecesis restauratio (A püspökség felújítása)..... 33
  - b) Patareni (Patarénusok)..... 52

Pars secunda (Második rész)

- Caput IV. Erectio episcopatus Sirmiensis (IV. fejezet A szerémi püspökség kialakulása)..... 137

Epilogus

- Caput V. Exidialis invasio Tartarorum (V. fejezet A tatárjárás)..... 225

⁹ Борис Стојковски, *Сремски бискупци 1229-1534*, Истраживања 23, Нови Сад, 2012, 162-163, 173. E tanulmány mellett Hampel művét felhasználtuk a saját doktori munkánkhoz is.

¹⁰ Az eredeti munkában csak latin kifejezések vannak, amit mi lefordítottunk az olvasók számára.

Appendix (Függelék).....	234
Peroratio (Utószó).....	240
Notae (Jegyzetek).....	245
Index rerum et nominum (Tárgy- és névmutató).....	315

A tartalom szerint Hampel Ede saját művét, mint egy igazi könyvet szerkesztette meg. Legjelentősebb sajátosságai, legalábbis a történészek számára, hogy a szerzői források (amelyek rendelkezésére álltak abban az időben) alapján készült az értekezés, amely ma is nagyon hasznos, kiegészíthető a jelenlegi szakirodalommal. A korabeli kutatók is (Györffy Györgytől mostanáig), amikor az 1229-es szerémi püspökségek alapításáról írnak, majdnem ugyanazokat a forrásokat használják, amelyeket Hampel is idéz kéziratában.¹¹ Köztük okvetlenül meg kell említeni Fejér Györgyöt és a *Codex diplomaticus Hungariae Ecclesiasticus Ac Civilis*, emellett Augustin Theiner és az általa összegyűjtött *Vetera monumenta historica Hungariam sacram illustrantia*. Annak ellenére, hogy mindkettő a 19. században jelent meg, minden kétséget kizáróan a legfontosabb források a téma kapcsán. Épp ezért nem meglepő, hogy Hampelnél is forrásként találjuk őket feltüntetve.¹²

Amikor az új egyházmegyei székhelyről írt, Hampel főleg Csánki Dezső híres írására támaszkodott.¹³ De azt is mindenképpen hangsúlyoznunk kell, hogy kibővítette kutatásait a női kolostorra, a szerémi püspökség székhelye kapcsán.¹⁴ A források kritikus elemzése, sőt amikor az ő idejében nem volt valamely kútfőnek kritikai kiadása, a különböző források párhuzamos áttanulmányozása Hampel egyik művének a legjelentősebb érdemei között állt.

A Csák nembeli Ugrin mindenesetre Hampel Ede egyik „főhőse“. Hampel egész értekezésén át azt igyekezett bizonyítani, hogy a kalocsai érsek igazi főpap és lelkipásztor volt, aki megerősítette az egyházat és megvédte a katolikus híveket az eretnekségtől. Úgy törekedett

---

¹¹ Ld. még: pl. Gy. Györffy, *Pregled dobara grčkog manastira u Svetom Dimitriju na Savi (Sremska Mitrovica) iz XII veka*, Споменница Историјског архива Срем, 1, Сремска Митровица, 2002, 60-60; Ternovác Bálint, *A szerémi latin püspökség alapításának és korai történetének vitás kérdései*, Századok, 2013 (147. évf.), 2. sz, 460.

¹² Eduardus Hampel, *Ugrinus de genere Chak Archiepiscopus Colocensis et Erectio Episcopatus Simriensis*, 141-145, ld. még: 292-293, Pray mellett, Fejér és Theiner okvetlenül, mint legfontosabb források.

¹³ Csánki Dezső, *Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak-korában*, Budapest, 1894, 234.

¹⁴ E. Hampel, i. m., 180-198.

ábrázolni Csák Ugrint, mint „miles Christi“-t, vagyis Krisztus katonája. Így hozta létre a magyar tudományosság területén az egyik legjobb bogumil, ill. patarén eretnekségről szóló leírást.

Dr. Hampel Ede műve nemcsak a magyar történészek számára fontos, hanem a balkáni, főleg a szerbiai és boszniai tudósok számára is. Több mint 80 oldalon át, hitbuzgó római katolikus szellemiséggel, Hampel a boszniai bogumilok eredetét magyarázza, a Csák nembeli Ugrin által vezetett harcokat ellenük. Annak ellenére, hogy nagyon részrehajló módon írt (pl. majdnem minden oldalon a bogumilokat gonosz eretnekeknek nevezi, akik ellen méltatlan harcolni), a történeti áttekintés és visszapillantás a dualizmus korára helytálló. A patarénok gyökereit Hampel is felkereste a manicheizmusban, és kapcsolatot talált egy régi perzsa tanulmánnyal, a későbbi korokban a bizánci paulicianizmussal, és majdnem minden más dualizmus-kori eszmével, Bizánctól Dél-Franciaországig.¹⁵

Persze a legfontosabb kutatási téma a dualizmus kapcsán, amelyről Dr. Hampel Ede írt 1917-ben, az a boszniai bogumil hit volt. Hampel számára nagyon fontos volt leírni a boszniai egyház alapításáról (és annak befolyásáról Szerémségre) szóló történetet. Tulajdonképpen ez mind csak egy bevezető volt a legfontosabb részbe: Csák Ugrin érsek szellemi és fegyveres leszámolásához a boszniai *eretnekekkel*. Hampel Ede idejéből rengeteg irodalom volt a bogumil problémáról. Értekezésének idejében kevesebbet tudtunk a patarénusokról és a boszniai egyház szerveződéséről. Emellett a szerző nem használta fel az addigi délszláv nyelvű publikációkat, különös tekintettel azokra, amelyeket Horvátországban és Boszniában adtak ki. E néhány kihagyás ellenére is megmutatta doktori értekezésében Hampel, hogy kiválóan ismerte Bosznia középkortörténeti háttérét és értette a bogumil problémát is. A bécsi olvasók számára ez volt az eddigi legjobb (bár nem olyan mély) áttekintés a boszniai bogumil hitről, a patarén dogmatikus főtárgyak magyarázatával, és bizánci, bolgár valamint francia (cathari) párhuzammal. Hampel többször hangsúlyozta, hogy a boszniai patarénusok terjeszkedésének Szerémség területére egyik oka az volt, hogy Ugrin érsek javaslatára és kérelmére a pápa új püspökséget alapított.

Amikor a Csák nembeli Ugrinról van szó, az ő és a nemzetiségéről szóló fejezetben, Hampel az ekkori legjobb könyvekre támaszkodott, Wertner Mórnak *Magyar nemzetiségek a XIV. század közepéig* c. művé-

---

¹⁵ E. Hampel, i. m., 57-101.

re. Ez ma is alaplú, annak ellenére, hogy időközben ezzel a témával már néhány magyar történész is foglalkozott, mint pl. Koszta László, rajta kívül pedig tisztelt horvátországi kollégánk, Stanko Andrić. De a legfontosabb adatokat erről az ősi nemesi magyar családról (genealógiai táblával) Wertner adta.¹⁶

Több mint 300 oldalon, a korabeli legjobb források és legjobb szakirodalom alapján készült Hampel Ede doktori értekezése, amely egy nagyon értékes és fontos történettudományi mű. Eddig nem jelent meg egy hasonló tartalmú tanulmány sem. Feldolgozza azt az időszakot, amely a szerémségi püspökség kialakulásától a tatárjárásig tartott. Tény-nyel, hogy ez nem az egyetlen ilyen típusú mű. Magyarországon Ternovác Bálint kollégánk kezdett foglalkozni, Szerbiában pedig jómagam, Stojkovski Boris már írtam több szakmai cikket a szerémségi középkori egyháztörténettel és Hampel doktori értekezésével kapcsolatban, melyekben igyekeztem ábrázolni az első nagy terjedelmű középkori szerémségi egyháztörténetet. Dr. Hampel Ede volt az első, aki a témával foglalkozott, az ő tanulmánya azonban kicsit sem idejétmúlt, nagyon is használható. Szükség van disszertációjának részletesebb áttanulmányozására, magyar és szerb nyelvre fordítására. Kétségtelen, hogy ez a felfedezés a délvidéki és magyarországi tudományos közösségnek új ösztönzést adhat, és új iránylehetőségeket mutathat a kutatók számára.

Dr. Hampel Ede nemcsak lelkipásztor, pap és teológus volt, hanem főleg vallás- és egyháztörténész. Az ő mostanáig elfeledett, de most ismét feltárt életrajza és műve ugyanolyan fontos a délvidéki magyarság és a középkorral foglalkozó történészek és mindazon emberek számára, akik Délvidékkel és annak viharos történelmével foglalkoznak.

---

¹⁶ E. Hampel, i. m., 30-51; ld. meg Wertner Mór, *A magyar nemzetségek a XIV. század közepéig*, I. kötet, 185, 195-196; , Stanko Andrić, *Ilok i prvi Iločki u 14. stoljeću*, Dani Julija Benešića. Zbornik radova II., Ilok, 2006, 11-14, 19.

Z. 978 ex 1916/17.
Liny. 26/6. 1917.

Ugolinius, De Genere Chak
Archiepiscopus Colocensis
et
Erectio Episcopatus
Simiensis.

Auctor.

Eduardus Hampel

1917.

Hampel Ede értekezésének fedőlapja

Wird dem P. I. hochw. Herren Prof. Dr. Wolfmueller und Dr. Lichmann zur Begutachtung überreicht
Win. 26/14.
Jmas
ap. Sikan.

DISS. 710

Hampel Ede doktori tézisének első lapja, bizottság tagjainak neveivel és védés dátumával

Index generalis.

Introductio.	Pag.
Caput I. <i>Conspectus historicus</i>	1.
Caput II. <i>Ngrimus, de genere Chak</i>	11.
- Pars prima.	
Caput III. <i>Ngrimus archiep. Colocensis</i>	29.
A.) <i>Dioecesis restauratio</i>	33.
B.) <i>Patareni</i>	52.
- Pars secunda.	
Caput IV. <i>Erectio episcopatus Siamicensis</i>	137.
- Epilogus.	
Caput V. <i>Eccliasialis invasio Tartarorum</i>	225.
Appendix.....	239.
Peroratio.....	240.
Notae.....	245.
Index rerum et nominum.....	

Az értekezés tartalomjegyzéke

Part secunda.

Caput IV.

Erectio episcopatus Sirmiensis.

1. A quo? Quando?
2. Ubi? Monasterium de Kö."
3. Dos triginta Marcarum.
4. Fines episcopatus novi.

Negyedik fejezet kezdőlapja

A szerémségi egyháztörténet szempontjából a legfontosabb